

แนวทางการพัฒนาศักยภาพทรัพยากรมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมด้านเรื่องเล่า
และตำนานรองรับการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ของอำเภอลานสกา
จังหวัดนครศรีธรรมราช*

DEVELOPMENT GUIDELINE FOR TOURISM POTENTIAL OF INTANGIBLE CULTURAL
HERITAGE BASED ON STORIES AND MYTHS SUPPORTING EXPERIENTIAL TOURISM
IN LANSKA DISTRICT, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

ปุณยวีร์ ศรีรัตน์*, ศราวุธ นวกันท์วรกุล, ภฤศพร ฤทธิมนตรี ซิมิก, ประนอม การชนันท์

Poonyawee Srirat, Sarawatsadee Nawakanworrakul, Prutsorn Rittimotri Zimik, Pranom Karnchanan

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Faculty of Humanities and Social Sciences, Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Nakhon Si Thammarat, Thailand

*Corresponding author E-mail: poonyawee_sri@nstru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ประเมินศักยภาพทรัพยากรมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมด้านเรื่องเล่าและตำนาน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช และ 2) ศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพทรัพยากรมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมด้านเรื่องเล่าและตำนานรองรับการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ เป็นการวิจัยผสมผสานโดยเชิงปริมาณใช้เครื่องมือวิจัยเป็นแบบประเมินศักยภาพ สุ่มกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีเจาะจงจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และนักวิชาการ จำนวน 9 คน วิเคราะห์สถิติด้วยค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเชิงคุณภาพเครื่องมือวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกและสนทนากลุ่มย่อย ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้แทนชุมชน องค์กรปกครองท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และนักวิชาการ จำนวน 15 คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาและสรุปภาพรวมผลการศึกษาพบว่า ศักยภาพภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.56$) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ เรื่องเล่า ($\bar{X} = 3.16$) รองลงมา ได้แก่ สถานที่ ($\bar{X} = 3.05$) นักสื่อความหมายหรือปราชญ์ชุมชน ($\bar{X} = 2.54$) กิจกรรม ($\bar{X} = 2.15$) และบริการและสิ่งอำนวยความสะดวก ($\bar{X} = 2.19$) ตามลำดับ แนวทางการพัฒนาศักยภาพเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ ได้แก่ ด้านเรื่องเล่าและตำนานควรเล่าเรื่องตามจุดต่าง ๆ เชื่อมกับเรื่องเล่าที่หลากหลายด้านสถานที่ควรปรับปรุงภูมิทัศน์เพื่อสร้างบรรยากาศและเชื่อมโยงกับสถานที่อื่น ๆ ด้านกิจกรรมควรมีความหลากหลายต่อนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ และเชิญผู้ประกอบการนำเที่ยวร่วมทดลองกิจกรรม ด้านนักสื่อความหมายหรือปราชญ์ชุมชนควรให้ผู้สูงอายุร่วมให้ข้อมูล เยาวชนทำคลิปแนะนำผ่านสื่อสังคมออนไลน์ และด้านบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกควรใช้ประโยชน์ที่หลากหลายในศูนย์บริการนักท่องเที่ยว เช่น ที่พักคอยนักสื่อความหมาย ลานการละเล่นพื้นบ้าน สถานที่จำหน่ายสินค้า เป็นต้น หมุนเวียนอาสาสมัครดูแลนักท่องเที่ยว และสร้างบริการเชิงประสบการณ์ที่มีลักษณะเฉพาะ

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนา, ศักยภาพทรัพยากร, มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม, การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์

* Received November 13, 2023; Revised November 26, 2023; Accepted November 28, 2023

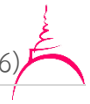
Abstracts

The objectives of this research were 1) to assess tourism potential of Intangible cultural heritage based on stories and myths supporting experiential tourism in Lanska District, Nakhon Si Thammarat Province and 2) to study the development guideline of tourism potential of Intangible cultural heritage based on stories and myths supporting experiential tourism. The methodology was mixed method. The tool of quantitative research was a potential assessment form collected random sample by purposive selection from representatives of government sector, private sector and academician were 9 samples. The quantitative data was analyzed by mean and standard deviation. The tool of qualitative research was focus group discussion collected random sample by purposive selection from representatives of local administrative organizations, government sectors, private sectors and academician were 15 samples. The quantitative data was analyzed by mean and standard deviation and the qualitative data was analyzed by content analysis and conclusion. The study found that the overall potential was at a low level ($\bar{X} = 2.56$). The highest mean was stories and myths ($\bar{X} = 3.16$), followed by places ($\bar{X} = 3.05$), interpreters or sages ($\bar{X} = 2.54$), activities ($\bar{X} = 2.15$), and services and facilities ($\bar{X} = 2.19$), respectively. The guidelines for potential development to support experiential tourism are the stories should be varied on attractive points and linked the various stories; the location should be improved the landscape to create an atmosphere and linked with other places; the activities should have various choices for different target tourists and invite tour operators to try activities; the local interpreters and sages should be elder persons and youth should encouraged making clip of recommendations via social media; and services and facilities should be taken various advantage in tourist centers such as waiting area for interpreters, folk playing area, product distribution shelf, ect., rotate the tourism volunteers and create unique experiential service.

Keywords: Development Guideline, Resource Potential, Intangible Cultural Heritage, Experiential Tourism

บทนำ

การท่องเที่ยวและทรัพยากรมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมมีความสำคัญต่อประเทศไทยเนื่องด้วยการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่ขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ โดยนำทรัพยากรที่มีอยู่มานำเสนอต่อนักท่องเที่ยวทั้งทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้นรวมถึงทรัพยากรมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม โดยใช้การมีส่วนร่วมเพื่อสร้างภาพลักษณ์การท่องเที่ยวใหม่ ซึ่งแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2566 - 2570) ได้ให้ความสำคัญต่อทรัพยากรดังกล่าวและการมีส่วนร่วม ได้แก่ ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยว และยุทธศาสตร์ที่ 4 การสร้างสมดุลให้กับการท่องเที่ยวไทยผ่านการตลาดเฉพาะกลุ่ม การส่งเสริมวิถีไทย และการสร้างความเชื่อมั่น ซึ่งให้ความสำคัญต่อการมอบประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยวเป็นศูนย์กลาง โดยยกระดับประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยว (Tourism Experience) อย่างครบวงจรไปสู่การท่องเที่ยวที่เน้นคุณค่าและมีมูลค่าสูง (High Value) พร้อมพัฒนาแบรนด์และสื่อสารความแตกต่างของภาคและจังหวัดต่าง ๆ ในรูปแบบการเล่าเรื่อง (Storytelling) อย่างสร้างสรรค์ผ่านช่องทางการตลาดที่เป็นที่นิยมในกลุ่มเป้าหมาย โดยใช้ “วิถีไทย” และการสร้างความเชื่อมั่นในภาพลักษณ์ด้านความปลอดภัยและด้านการอำนวยความสะดวก พร้อมพัฒนาบุคลากรรองรับการเติบโตด้าน

การท่องเที่ยวและอบรมอาสาสมัครเพื่อการท่องเที่ยว (เจ้าบ้านที่ดี) (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2565) ทั้งนี้ชุมชนท่องเที่ยวสามารถจัดการมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมและทรัพยากรอย่างมีส่วนร่วมเพื่อต่อยอดเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ มีการกระจายรายได้ทั้งทางตรงและทางอ้อมถือเป็นส่วนหนึ่งของการส่งเสริมการเติบโตบนความยั่งยืนตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในเป้าหมายที่ 1 ขจัดความยากจนทุกรูปแบบด้วยเช่นกัน (ศูนย์วิจัยและสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน, 2565)

มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมด้านเรื่องเล่า และตำนานจัดเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและกิจกรรม และประเภทประวัติศาสตร์ โบราณสถาน และโบราณวัตถุ (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2558) ซึ่งช่วยสร้างประสบการณ์เหนือความคาดหว้งและรู้สึกเป็นพิเศษหรือไม่เหมือนใครสอดคล้องกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยวในปัจจุบันที่ถวิลหาความเป็นท้องถิ่น (Go Local) โดยเฉพาะการท่องเที่ยวตามความสนใจพิเศษ (Special Interest Tourism) เช่น การท่องเที่ยวเชิงอาหาร การท่องเที่ยวเชิงศาสนาหรือชาติพันธุ์ การท่องเที่ยวย้อนเหตุการณ์ที่สำคัญ เป็นต้น (กรมการท่องเที่ยว, 2566) ซึ่งประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวจะเป็นการปฏิสัมพันธ์กันระหว่างนักท่องเที่ยวและชุมชนเจ้าของแหล่งท่องเที่ยวที่มีสินค้าและบริการ เกิดความรู้สึก ความคิด ประสบการณ์ทางอารมณ์และ ลักษณะจิตวิทยาอันเป็นผลที่ได้จากการได้สัมผัสสินค้าและบริการ (Susan, R. et al., 2007); (Entile, C. et al., 2007); (วิทัศน์ ศรีสุวรรณเกศ, 2561)

จังหวัดนครศรีธรรมราชมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่หลากหลายทั้งธรรมชาติ เกษตร ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมบนฐานอัตลักษณ์ท้องถิ่น เช่น ศูนย์รวมจิตพุทธศาสนิกชน ความเชื่อ เรื่องเล่า ตำนาน ศิลปวัฒนธรรม อากาศดี น้ำสะอาด อาหารถิ่นกินตามวิถี เป็นต้น โดยมีพื้นที่ท่องเที่ยวหลักในอำเภอเมือง ท่าศาลา ลีลล ลานสกา ขนอม พรหมคีรี และปากพนัง สอดคล้องกับแนวคิดการส่งเสริมการตลาด “มานะ มานคร มาหาศรัทธา” รองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้มั่งมีรายได้สูงหรือกลุ่มวัยทำงานระดับผู้บริหารหรืออาวุโส (Active Senior) กลุ่มครอบครัว และกลุ่มชื่นชอบอาหาร (Food Lover) (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานนครศรีธรรมราช, 2566) ขณะที่อำเภอลานสกา มีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญ ได้แก่ 1) อาหารพื้นถิ่น เช่น แกงมะเดื่อไก่บ้าน แกงหัวถั่ว (บอนไยรัก) แกงโหระ ส้มตำมังคุดคั่ว ข้าวยาเครื่อง (เครื่องแกง) เป็นต้น รวมถึงของฝากที่เกี่ยวข้องกับอาหาร เช่น ทุเรียนกวนห่อกาบหมาก กลอยแห้ง เสาวรสส้มแขก ปลาต้มทอดหรือปลาเปรี้ยวทอด จำปาตะกวน เป็นต้น 2) งานหัตถกรรม เช่น ผ้ามัดย้อม ผ้าบาติกสีธรรมชาติ ตัวดักฝัน สร้อยข้อมือหรือสร้อยคอจากลูกไม้มงคลในป่า เป็นต้น 3) ประเพณี เช่น การใส่ครีว การกวนข้าวมธุปายาส การชักพระทางน้ำและทางบก เป็นต้น และ 4) เรื่องเล่า ความเชื่อ และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เช่น พระเจ้าศรีธรรมโศกราชและทหารเอกตาขุนพล เทวดาหน้าช้าง ปากห้วยนาคราช จุดกำเนิดเหรียญโม หลวงพ่อมังคุด การตามรอยเสด็จ 2 รัชกาล เหตุการณ์น้ำท่วมคีรีวง เรื่องเล่าเกลอเขาเกลอเล เป็นต้น (บุญยวีร์ ศรีรัตน์, 2564) ทรัพยากรเหล่านี้เป็นอัตลักษณ์ที่โดดเด่นทั้งด้านธรรมชาติจากแหล่งต้นน้ำของเทือกเขาหลวงทั้งน้ำตก ป่าเขา และพืชผักผลไม้โดยรอบ ด้านธรรมะซึ่งมีวัด เกจิอาจารย์ และบุคคลสำคัญทางประวัติศาสตร์ พระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์เกี่ยวกับวิถีชีวิตและประเพณี ชักพระทางน้ำและทางบกแห่งเดียวในประเทศไทย และด้านสถาปัตยกรรมของโบสถ์มหาอุตม์ยุคอยุธยาตอนต้น อย่างไรก็ตาม (วิเชียร มั่นแหล่ และคณะ , 2564) ได้นำเสนอว่า มีชุมชนท่องเที่ยวเพียงแห่งเดียวของอำเภอลานสกาที่มีศักยภาพต่อการจัดการการท่องเที่ยวในระดับสูง คือ ชุมชนตำบลกำโลนหรือหมู่บ้านคีรีวง ในขณะที่อีก 4 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนตำบลลานสกา ชุมชนตำบลขุนทะเล ชุมชนตำบลเขาแก้ว และชุมชนตำบลท่าดีมีศักยภาพอยู่ในระดับต่ำ จึงทำให้นักท่องเที่ยวมักท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนตำบลกำโลนหรือหมู่บ้านคีรีวง ชุมชนตำบลต่าง ๆ จึงควรได้รับการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวในด้านต่าง ๆ

ดังที่กล่าวมา ศักยภาพทรัพยากรมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมโดยเฉพาะด้านเรื่องเล่าและตำนานของอำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นการแสดงถึงความพร้อมในการจัดการของแหล่งท่องเที่ยว (กรมการท่องเที่ยว, 2561) ในพื้นที่ตำบลต่าง ๆ ของอำเภอลานสกาที่ยังไม่ได้รับความนิยมนักเท่ากับพื้นที่ท่องเที่ยวหลักอย่างตำบลกำโลนหรือบ้านคีรีวง และหากได้รับการพัฒนาศักยภาพที่ดีจะเป็นประโยชน์ต่อการเติมเต็มประสบการณ์ของนักท่องเที่ยว (Tourist Experience) ให้เกิดความรู้สึก ทึ่งศุนคติ และอารมณ์หรือลักษณะทางจิตวิทยาต่อทรัพยากรการท่องเที่ยว ผู้จำหน่ายสินค้าและบริการ (วิทัศน์ ศรีสุวรรณเกศ, 2561); (Susan, R. et al., 2007); (Entile, C. et al., 2007) และเมื่อนักท่องเที่ยวชื่นชอบและศรัทธาแล้วจะเกิดความผูกพันจนนำไปสู่ความจงรักภักดี (Loyalty) ต่อแหล่งท่องเที่ยว ทำให้กลับมายังแหล่งท่องเที่ยวนั้นอีก รวมถึงบอกต่อถึงประสบการณ์ที่ดี ๆ ให้แก่คนรอบข้างด้วยเช่นกัน (เพลินทิพย์ โกเมศโสภา, 2547)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อประเมินศักยภาพทรัพยากรมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมด้านเรื่องเล่า และตำนาน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพทรัพยากรมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมด้านเรื่องเล่า และตำนานรองรับการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

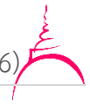
วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed - method Research) ได้แก่ การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 การวิจัยเชิงปริมาณ คือ การประเมินศักยภาพทรัพยากรมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมด้านเรื่องเล่า และตำนานรองรับการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เป็นบุคคลเพื่อทำแบบประเมินศักยภาพ ด้วยวิธีการเจาะจงโดยการกำหนดโควตา (Purposive and Quota Sampling) จาก 1) ผู้แทนองค์กรปกครองท้องถิ่น ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลท่าดี องค์การบริหารส่วนตำบลลานสกา องค์การบริหารส่วนตำบลเขาแก้ว และเทศบาลตำบลขุนทะเล 2) ผู้แทนหน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดนครศรีธรรมราช การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานนครศรีธรรมราช 3) หน่วยงานภาคเอกชน ได้แก่ ผู้แทนจากธุรกิจกาน้ำชาเขียวในจังหวัด และผู้แทนมัคคุเทศก์อาชีพในจังหวัด และนักวิชาการที่มีประสบการณ์สอนด้านการท่องเที่ยวหรือด้านที่เกี่ยวข้องเนื่องในสถาบันระดับอุดมศึกษา ฝ่ายละ 1 คน รวมทั้งสิ้น 9 คน

1.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ คือ การศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพทรัพยากรมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมด้านเรื่องเล่า และตำนานรองรับการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการท่องเที่ยวในอำเภอลานสกาและในระดับจังหวัด (อารง สุทธาศาสตร์ และวิภาส ทองสุทธิ, 2563) ใช้วิธีเจาะจงโดยกำหนดโควตา (Purposive and Quota Sampling) ได้แก่ 1) ผู้แทนชุมชนและผู้แทนกลุ่มที่ขับเคลื่อนการท่องเที่ยวในพื้นที่ 4 ตำบลของอำเภอลานสกา ตำบลละ 2 คน รวม 8 คน 2) ผู้แทนองค์กรปกครองท้องถิ่นในพื้นที่ 4 ตำบลของอำเภอลานสกา ตำบลละ 1 คน รวม 4 คน 3) ภาคีภายนอกชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวซึ่งเป็นตัวแทนภาครัฐ คือ ผู้แทนสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด จำนวน 1 คน และภาคเอกชน คือ ผู้แทนมัคคุเทศก์อาชีพ จำนวน 1 คน รวม 2 คน และ 4) นักวิชาการซึ่งเป็นผู้ที่มีประสบการณ์สอนด้านการท่องเที่ยวหรือด้านที่เกี่ยวข้องเนื่องในสถาบันระดับอุดมศึกษา จำนวน 1 คน รวมทั้งสิ้น 15 คน

2. เครื่องมือการวิจัย

2.1 การวิจัยเชิงปริมาณใช้เครื่องมือการวิจัย คือ แบบประเมินศักยภาพทรัพยากรมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมด้านเรื่องเล่า และตำนานรองรับการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในอำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งพัฒนาจากการทบทวนเอกสาร แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับศักยภาพทรัพยากรการท่องเที่ยว แล้วจึงนำข้อมูลมาสังเคราะห์จัดทำเป็นแบบประเมิน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ประเมิน และตอนที่ 2 การประเมินศักยภาพ แบ่งออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ ด้านเรื่องเล่า ตำนาน ด้านสถานที่ ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ด้านนักท่องเที่ยวหรือประชาชนชุมชน และด้านบริการและสิ่งอำนวยความสะดวก โดยให้คะแนน (Rating Scale) คือ 1 ถึง 5 (น้อยที่สุดถึงมากที่สุด) กำหนดค่าคะแนนเฉลี่ย และระดับศักยภาพ ได้แก่ 1.00 - 1.80 (ระดับน้อยที่สุด) 1.81 - 2.60 (ระดับน้อย) 2.61 - 3.40 (ระดับปานกลาง) 3.41 - 4.20 (ระดับมาก) และ 4.21 - 5.00 (ระดับมากที่สุด) จากนั้น ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัยโดยหาค่า IOC (Index of Congruence) ซึ่งดำเนินการโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความสอดคล้องของเนื้อหาจากค่า IOC หากมากกว่า 0.5 แสดงว่า ข้อคำถามนั้นมีความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (ยุธ โกยวรรณ์ และกมลพรรณ โกยวรรณ์, 2562) โดยผลการตรวจสอบเครื่องมือพบว่า ค่า IOC เท่ากับ 0.92 นั่นคือ มีความเที่ยงตรงตามเนื้อหา แล้วจึงจัดพิมพ์แบบประเมินศักยภาพฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.2 การวิจัยเชิงคุณภาพใช้เครื่องมือการวิจัย คือ ประเด็นหรือหัวข้อในการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพทรัพยากรมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมด้านเรื่องเล่า และตำนานรองรับการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในอำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยมีเนื้อหาการสัมภาษณ์ที่สอดคล้องกับแนวคิดและวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 15 ราย ทำการสัมภาษณ์โดยคณะผู้วิจัยซึ่งผ่านการอบรมจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ (Human Research Ethics)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 จัดทำหนังสือติดต่อประสานงานกับกลุ่มตัวอย่างตามที่กำหนดไว้ เพื่อเตรียมลงพื้นที่ประเมินศักยภาพฯ และเชิญร่วมประชุมกลุ่มย่อย

3.2 ลงพื้นที่ประเมินศักยภาพฯ พร้อมสัมภาษณ์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการประเมินจากผู้แทนชุมชนในตำบลต่าง ๆ

3.3 ตรวจสอบความครบถ้วนและความสมบูรณ์ของข้อมูลจากแบบประเมินศักยภาพ

3.4 จัดกระทำข้อมูล โดยการนำข้อมูลจากแบบประเมินศักยภาพฯ มาทำการจัดหมวดหมู่ของข้อมูล เพื่อนำข้อมูลไปวิเคราะห์

3.5 จัดการสนทนากลุ่มย่อยร่วมกับตัวแทนชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ ภาคีภายนอกที่เกี่ยวข้อง และนักวิชาการด้านการท่องเที่ยว เพื่อนำเสนอผลการประเมินศักยภาพฯ พร้อมรับฟังความคิดเห็นต่อการกำหนดแนวทางการพัฒนาศักยภาพฯ รองรับการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

3.6 นำข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มย่อยมารวบรวมและจัดหมวดหมู่ก่อนนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ หรือการวิเคราะห์ผลการประเมินศักยภาพทรัพยากรมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมด้านเรื่องเล่าและตำนานของอำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์ข้อมูล และใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Arithmetic Mean: \bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.)

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ หรือการสนทนากลุ่มย่อย โดยการประมวลผลด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) นำมากำหนดแนวทางการพัฒนาศักยภาพทรัพยากรมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมด้านเรื่องเล่า และตำนานรองรับการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

ผลการวิจัย

1. ศักยภาพทรัพยากรมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมด้านเรื่องเล่า และตำนาน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

ผลการประเมินศักยภาพทรัพยากรมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมด้านเรื่องเล่า และตำนาน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกออกเป็น 5 ด้าน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1.1 ด้านเรื่องเล่า ตำนาน ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยผลการประเมินศักยภาพมากที่สุด คือ ความน่าสนใจของเรื่องเล่า ตำนาน ($\bar{X} = 3.29$, ปานกลาง) รองลงมา ได้แก่ การเชื่อมโยงกับสถานที่และบุคคลสำคัญหรือบุคคลทางประวัติศาสตร์ ($\bar{X} = 3.25$, ปานกลาง) มีคุณค่าเกี่ยวกับวิถีชีวิต วัฒนธรรม และประเพณี ($\bar{X} = 3.18$, ปานกลาง) และการเชื่อมโยงกับสิ่งแวดล้อมวิถีชีวิตในชุมชน ($\bar{X} = 2.94$, ปานกลาง) ตามลำดับ

1.2 ด้านสถานที่ ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยผลการประเมินศักยภาพมากที่สุด คือ การคมนาคม ($\bar{X} = 3.33$, ปานกลาง) รองลงมา ได้แก่ การเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวอื่น ($\bar{X} = 3.23$, ปานกลาง) มีความงดงามและดึงดูดใจของวิถีชีวิต ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมในชุมชน ($\bar{X} = 3.18$, ปานกลาง) มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นที่สะท้อนวิถีชีวิตภูมิปัญญาและวัฒนธรรมในชุมชน ($\bar{X} = 3.14$, ปานกลาง) มีสภาพพื้นที่เหมาะสมกับการทำกิจกรรมที่หลากหลายสำหรับนักท่องเที่ยว ($\bar{X} = 2.78$, ปานกลาง) ความหลากหลายของทรัพยากรในพื้นที่ ($\bar{X} = 2.63$, ปานกลาง) ตามลำดับ

1.3 ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยผลการประเมินศักยภาพมากที่สุด คือ กิจกรรมให้ประโยชน์และความคุ้มค่าในการเรียนรู้ และกิจกรรมการท่องเที่ยวได้สร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน ค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\bar{X} = 2.26$, น้อย) รองลงมา ได้แก่ กิจกรรมการท่องเที่ยวได้สร้างจิตสำนึกอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ($\bar{X} = 2.24$, น้อย) การจัดการด้านการให้การศึกษา การสื่อความหมายและการบริการ ($\bar{X} = 2.05$, น้อย) และกิจกรรมท่องเที่ยวมีความหลากหลาย ($\bar{X} = 1.96$, น้อย) ตามลำดับ

1.4 ด้านนักท่องเที่ยวหรือปราชญ์ชุมชน ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยผลการประเมินศักยภาพมากที่สุด คือ จิตบริการ และการเข้าใจความต้องการของผู้ใช้บริการ ($\bar{X} = 3.75$, มาก) รองลงมา ได้แก่ บุคลิกภาพที่เหมาะสม ยิ้มแย้มแจ่มใส และอัธยาศัยไมตรี และทักษะความรู้ ความสามารถในการให้ข้อมูลนำชม ค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\bar{X} = 3.50$, มาก) ความสามารถในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า ($\bar{X} = 3.25$, ปานกลาง) และมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ($\bar{X} = 3.00$, ปานกลาง) ตามลำดับ

1.5 ด้านบริการและสิ่งอำนวยความสะดวก ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยผลการประเมินศักยภาพมากที่สุด คือ การจัดการสิ่งอำนวยความสะดวก ($\bar{X} = 2.07$, น้อย) รองลงมา ได้แก่ การจัดการให้บริการข้อมูลเบื้องต้น ($\bar{X} = 1.86$, น้อย) และการจัดการความปลอดภัย ($\bar{X} = 1.79$, น้อยที่สุด) ตามลำดับ

ผลการประเมินศักยภาพในภาพรวมมีค่าเฉลี่ย 2.56 ซึ่งอยู่ในระดับน้อย โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านเรื่องเล่า ตำนาน ($\bar{X} = 3.16$, ปานกลาง) รองลงมา ได้แก่ ด้านสถานที่ ($\bar{X} = 3.05$, ระดับปานกลาง) ด้านนักท่องเที่ยวหรือปราชญ์ชุมชน ($\bar{X} = 2.54$, น้อย) ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ($\bar{X} = 2.15$, ระดับน้อย) และด้านบริการและสิ่งอำนวยความสะดวก ($\bar{X} = 1.91$, น้อย) ตามลำดับ รายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผลการประเมินศักยภาพทรัพยากรมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมด้านตำนาน และเรื่องเล่าของอำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

ตัวชี้วัดศักยภาพทรัพยากรมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม	\bar{x}	S.D.	แปลผล
1. ด้านเรื่องเล่า ตำนาน			
1.1 ความน่าสนใจของเรื่องเล่า ตำนาน	3.29	0.50	ปานกลาง
1.2 คุณค่าเกี่ยวกับวิถีชีวิต วัฒนธรรม และประเพณี	3.18	0.58	ปานกลาง
1.3 การเชื่อมโยงกับสถานที่ และบุคคลสำคัญของชุมชนหรือบุคคลทางประวัติศาสตร์	3.25	0.63	ปานกลาง
1.4 การเชื่อมโยงกับสิ่งแวดล้อมหรือวิถีชีวิตในชุมชน	2.94	0.60	ปานกลาง
รวมรายด้าน	3.16	0.58	ปานกลาง
2. ด้านสถานที่			
2.1 การคมนาคม	3.33	0.68	ปานกลาง
2.2 การเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวอื่น	3.23	0.59	ปานกลาง
2.3 ความงดงามและดึงดูดใจของวิถีชีวิต ภูมิปัญญา และวัฒนธรรม	3.18	0.72	ปานกลาง
2.4 เอกลักษณ์เฉพาะถิ่นที่สะท้อนวิถีชีวิต ภูมิปัญญาและวัฒนธรรม	3.14	0.65	ปานกลาง
2.5 สภาพพื้นที่เหมาะสมกับการทำกิจกรรมที่หลากหลายสำหรับนักท่องเที่ยว	2.78	0.67	ปานกลาง
2.6 ความหลากหลายของทรัพยากรในพื้นที่	2.63	0.58	ปานกลาง
รวมรายด้าน	3.05	0.65	ปานกลาง
3. ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว			
3.1 การจัดการด้านการให้การศึกษา การสื่อความหมายและการบริการ	2.05	0.48	น้อย
3.2 กิจกรรมท่องเที่ยวมีความหลากหลาย	1.93	0.72	น้อย
3.3 กิจกรรมให้ประโยชน์และความคุ้มค่าในการเรียนรู้	2.26	0.50	น้อย
3.4 กิจกรรมการท่องเที่ยวได้สร้างจิตสำนึกอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม	2.24	0.48	น้อย
3.5 กิจกรรมการท่องเที่ยวได้สร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน	2.26	0.69	น้อย
รวมรายด้าน	2.15	0.57	น้อย
4. ด้านนักท่องเที่ยว/ ประชาชนชุมชน			
4.1 บุคลิกภาพที่เหมาะสม	3.50	0.54	มาก
4.2 ยิ้มแย้มแจ่มใส และอัธยาศัยไมตรี	3.50	0.45	มาก
4.3 จิตบริการ และการเข้าใจความต้องการของผู้ใช้บริการ	3.75	0.43	มาก
4.4 ทักษะความรู้ ความ สามารถในการให้ข้อมูลนำชม	3.50	0.74	มาก
4.5 ความสามารถในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า	3.25	0.66	น้อย
4.6 มีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง	3.00	0.71	น้อย
รวมรายด้าน	2.54	0.58	น้อย
5. ด้านบริการและสิ่งอำนวยความสะดวก			
5.1 การจัดการให้บริการข้อมูล	1.86	0.68	น้อย
5.2 การจัดการสิ่งอำนวยความสะดวก	2.07	0.72	น้อย
5.3 การจัดการความปลอดภัย	1.79	0.69	น้อยที่สุด
รวมรายด้าน	1.91	0.70	น้อย
รวม	2.56	0.62	น้อย

2. แนวทางการพัฒนาศักยภาพทรัพยากรมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมด้านเรื่องเล่า และตำนานรองรับการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในอำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

จากการสนทนากลุ่มย่อยร่วมกับผู้แทนชุมชนท่องเที่ยวและกลุ่มที่ขับเคลื่อนการท่องเที่ยว ผู้แทนองค์กรปกครองท้องถิ่น ตัวแทนภาครัฐและภาคเอกชน และนักวิชาการ พบว่า แนวทางการพัฒนาศักยภาพทรัพยากรมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมด้านเรื่องเล่า และตำนานรองรับการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในอำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกออกเป็น 5 ด้านตามเกณฑ์การประเมินศักยภาพ ได้แก่

2.1 ด้านเรื่องเล่า ตำนาน ได้แก่ ควรนำเสนอความหลากหลายของเรื่องเล่า เช่น พระเจ้าศรีธรรมโศกราชและทหารเอกตาขุนพล การเสด็จประพาสกษัตริย์เจ้าฟ้า 2 แผ่นดิน (รัชกาลที่ 5 และรัชกาลที่ 6) เกจิอาจารย์กับการขอได้ไหว้รับ อภินิหารและบารมีปกปักรักษา การย้อนรอยประวัติศาสตร์หนีไข้ยมน (โรคทำระบาด) จนย้ายเมืองชั่วคราวและเกิดการเล่นสกาอันเป็นชื่อของอำเภอลานสกาและการทำเหรียญโม การเชื่อมโยงสมุนไพรและอาหารเข้ากับพื้นที่อากาศดีที่สุดในประเทศไทยซึ่งรับรองโดยกรมควบคุมมลพิษ การเชื่อมโยงเรื่องเล่า ประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวและแหล่งใกล้เคียงเพื่อเพิ่มอรรถรส และควรเคลื่อนย้ายจุดหรือสถานที่ต่าง ๆ ไปตามเนื้อหาที่เล่าเพื่อสร้างบรรยากาศและอารมณ์ร่วม

2.2 ด้านสถานที่ ได้แก่ ควรปรับปรุงภูมิทัศน์ที่สร้างบรรยากาศให้น่าสนใจ เช่น ไม้ดอกไม้ประดับทางประวัติศาสตร์ เป็นต้น ควรจัดสรรพื้นที่กิจกรรมที่หลากหลายในสถานที่เดียวกันเพื่อไม่ให้เกิดความเบื่อหน่าย และตอบสนองนักท่องเที่ยวที่หลากหลาย เชื่อมโยงกับสถานที่อื่น ๆ ใกล้เคียงและทรัพยากรที่หลากหลาย

2.3 ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ควรเพิ่มกิจกรรมที่หลากหลายนอกจากการฟังเรื่องเล่าและการกราบไหว้ เช่น การเดินป่าแบบสบาย ๆ (Soft Trekking) การนั่งรถมาโย่งชมสวนผลไม้ เพื่อเป็นทางเลือกแก่นักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ และเชิญผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวมาทดลองเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อสร้างความเชื่อมั่นต่อการนำนักท่องเที่ยวมาเยะเยียนและช่วยประชาสัมพันธ์รวมถึงการร่วมเป็นสถานที่ต้อนรับ สถานที่เก็บตัวและสถานที่จัดกิจกรรมของเวทีประกวดนางงาม นำเสนอกิจกรรมที่ไม่เหมือนที่อื่น ๆ เช่น เล่นสกา ร่วมประเพณีชักพระทางน้ำและทางบกแห่งเดียวในไทย ทำธงทางไถ่มงคล ร่วมพิธีปลุกเสกเหรียญโม เป็นต้น ทั้งนี้ต้องเสริมสร้างจิตสำนึกอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมด้วยซึ่งอาจทำเป็นฐานเรียนรู้สอดแทรกข้อคิดหรือคำคมและกิจกรรมให้เกิดความภาคภูมิใจร่วมกันระหว่างนักท่องเที่ยวและคนในชุมชน

2.4 ด้านนักท่องเที่ยวหรือปราชญ์ชุมชน ควรนำนักท่องเที่ยวชุมชนที่ผ่านการอบรมต่าง ๆ มาฝึกนำชมอย่างสม่ำเสมอเพื่อสร้างความชำนาญและสามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า ซึ่งช่วยสร้างความประทับใจจากประสบการณ์ท่องเที่ยว ควรทำให้เยาวชนได้รู้จักตำนานผ่านการร่วมทำคลิปวิดีโอประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์พร้อมมอบรางวัล โดยเจ้าภาพอาจเป็นหน่วยงานองค์กรปกครองท้องถิ่นในพื้นที่ ตลอดจนขอรับการสนับสนุนหน่วยงานต่าง ๆ ให้มีการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง

2.5 ด้านบริการและสิ่งอำนวยความสะดวก ควรใช้ประโยชน์ที่หลากหลายของศูนย์บริการนักท่องเที่ยวที่จัดสร้างเสร็จใหม่ ๆ ได้แก่ ที่พักของนักท่องเที่ยว ลานการละเล่นพื้นบ้าน เช่น สกา หมากขุม (หลุม) เป็นต้น มุมจำหน่ายสินค้าพื้นถิ่นที่มีความเกี่ยวข้องกับมรดกภูมิปัญญา เรื่องเล่า ตำนาน เช่น เหรียญตาขุนพล เหรียญโม ตุ๊กตาหวนหอกาบหมาก จำปาตะกวน หมวกแปะย้อม เป็นต้น ควรร่วมมือกับอาสาสมัครการท่องเที่ยวหรือผู้ที่ผ่านอบรมเจ้าบ้านที่ดีของกรมการท่องเที่ยวเพื่อหมุนเวียนดูแลนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวและควรสร้างสรรคบริการเชิงประสบการณ์ที่มีลักษณะเฉพาะและน่าสนใจ เช่น การบริการรถมาโย่ง (จักรยานยนต์วิบาก) เที่ยวชมสวนผลไม้ บริการกระบอกไม้ไผ่ที่เป็นกระตักน้ำปิดฝาด้วยหมากต้อ เป็นต้น

อภิปรายผล

1. ศักยภาพทรัพยากรมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมด้านเรื่องเล่า และตำนาน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

คณะผู้วิจัยใช้เกณฑ์การประเมิน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านเรื่องเล่า ตำนาน ด้านสถานที่ ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ด้านนักท่องเที่ยวหรือประชาชน และด้านบริการและสิ่งอำนวยความสะดวก โดยพัฒนาจากเกณฑ์มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนของกรมการท่องเที่ยว ซึ่งเกณฑ์เหล่านี้ถือเป็นเครื่องมือเพื่อใช้ในแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับกระบวนการที่สำคัญอันส่งผลต่อประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวที่น่าจดจำของนักท่องเที่ยว (Kim, J. H., 2018) พบว่า ศักยภาพด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านเรื่องเล่า ตำนาน รองลงมา ได้แก่ ด้านสถานที่ ด้านนักท่องเที่ยวหรือประชาชน ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว และด้านบริการและสิ่งอำนวยความสะดวก ตามลำดับ ทั้งนี้ มีรายละเอียดรายด้าน ได้แก่ 1) ด้านเรื่องเล่า ตำนานซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับบุคคลสำคัญทางประวัติศาสตร์และความเชื่อทางศาสนาในท้องถิ่น อาทิ พระเจ้าศรีธรรมโศกราชและทหารเอก (ตาขุนพล) เทวดานาคราช เทวดาหน้าช้าง หลวงพ่อมิ่งคุด พ่อท่านคล้าย วาจาสิทธิ์ เป็นต้น สอดคล้องพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่ถวิลหาความเป็นท้องถิ่นซึ่งสนใจวิถีชีวิต อาหาร ประเพณี และความเชื่อ รวมถึงนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยว จังหวัดนครศรีธรรมราช “มานะ มานคร มาหาศรีธา” (กรมการท่องเที่ยว, 2566) และสอดคล้องกับ ประภาพร ยางประยงค์ และศศิธร สุวรรณรัตน์ ที่ศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษาเมืองเก่า จังหวัดสงขลา พบว่า มีศักยภาพด้านความหลากหลายทางวัฒนธรรมทั้งวิถีชีวิต ประวัติศาสตร์ และบรรยากาศความสวยงามของพื้นที่ชุมชนสามวัฒนธรรม (ไทย จีน มุสลิม) 2) ด้านสถานที่ มีการคมนาคมเข้าถึงสะดวก ความงดงามและดึงดูดใจของวิถีชีวิต ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมในชุมชน และมีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นที่สะท้อนวิถีชีวิตภูมิปัญญาและวัฒนธรรมในชุมชน แต่สภาพภูมิทัศน์และความเหมาะสมของสถานที่ต่อการจัดกิจกรรมยังไม่มีศักยภาพค่อนข้างน้อย 3) ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว (ประภาพร ยางประยงค์ และศศิธร สุวรรณรัตน์, 2564) พบว่า มีศักยภาพที่เด่นจากประโยชน์และความคุ้มค่าในการเรียนรู้ และสร้างจิตสำนึกอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญา แต่มีศักยภาพที่น้อยในการจัดการด้านการให้การศึกษา การสื่อความหมายและการบริการ และกิจกรรมท่องเที่ยวยังไม่หลากหลาย 4) ด้านนักท่องเที่ยวหรือประชาชนมีศักยภาพที่เด่นของจิตบริการและการเข้าใจความต้องการของผู้ใช้บริการ บุคลิกภาพที่เหมาะสม ยิ้มแย้มแจ่มใส และอัธยาศัยไมตรี และทักษะความรู้ ความสามารถในการให้ข้อมูลนำชม แต่มีประเด็นที่มีศักยภาพน้อย ได้แก่ ความสามารถในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า และการพัฒนาตนเองยังไม่ต่อเนื่อง 5) ด้านบริการและสิ่งอำนวยความสะดวก มีศักยภาพที่เด่นในการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกแต่มีปัญหาห้องน้ำที่ไม่สะอาดและมีไม่เพียงพอ และการจัดการให้บริการข้อมูลเบื้องต้นโดยนักท่องเที่ยว แต่ไม่มีที่นั่งพักคอยให้นักท่องเที่ยวและมูจำหน่ายสินค้าในศูนย์บริการนักท่องเที่ยว

ทั้งนี้ จากภาพรวมการประเมินศักยภาพ จึงทำให้เห็นได้ว่าอำเภอลานสกา มีจุดเด่นด้านเรื่องเล่า ตำนาน เกี่ยวกับบุคคลสำคัญทางประวัติศาสตร์และความเชื่อทางศาสนา และด้านนักท่องเที่ยวหรือประชาชนที่เป็นเยาวชนส่วนใหญ่แต่สามารถร่วมกับผู้สูงอายุให้ข้อมูลได้เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวได้หลายกลุ่ม ขณะที่จุดด้อย ได้แก่ ด้านสถานที่ควรปรับปรุงภูมิทัศน์ที่สร้างบรรยากาศให้เกิดอารมณ์ความรู้สึก ด้านบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกควรจัดที่พักคอยนักท่องเที่ยว สถานที่จำหน่ายสินค้าพื้นถิ่น และบริการที่สร้างประสบการณ์ ทั้งนี้ โอกาสที่สำคัญ คือ พฤติกรรมนักท่องเที่ยวมักถวิลหาความเป็นท้องถิ่น รวมถึงนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยว “มานะ มานคร มาหาศรีธา” จะช่วยทำให้เกิดความเข้าใจอันดีและมีประสบการณ์ร่วมเกิดการอนุรักษ์และพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป (เขมิกา อีร์พงษ์, 2563) ซึ่งชุมชนรอบแหล่งท่องเที่ยวสามารถนำเสนอมิติประสบการณ์ท่องเที่ยวได้ 3 มิติ ได้แก่ มิติด้านบุคคลผู้นำเสนอข้อมูลและเชิญชวนให้ทำกิจกรรมหรือร่วมประเพณีในชุมชน มิติด้านความรู้ที่

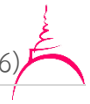
แบ่งปันองค์ความรู้ ภูมิปัญญา และสร้างความเข้าใจ และมิติด้านความรู้สึก อารมณ์ และทัศนคติของนักท่องเที่ยว (Getz, D., & Page, S. J., 2016)

2. แนวทางการพัฒนาศักยภาพทรัพยากรมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมด้านเรื่องเล่า และตำนานรองรับการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในอำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

คณะผู้วิจัยนำผลประเมินศักยภาพและผลการสนทนากลุ่มย่อยมากำหนดแนวทางการพัฒนาโดยจำแนกออกเป็น 5 ด้าน ตามเกณฑ์ประเมินศักยภาพ ได้แก่ 1) ด้านเรื่องเล่า ตำนาน ควรนำเสนอความหลากหลายของเรื่องเล่า เชื่อมโยงสมุนไพรและอาหารเข้ากับพื้นที่อากาศดีที่สุดในประเทศไทย การเชื่อมโยงเล่า ประวัติศาสตร์วิถีชีวิต ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวแห่ง 2) ด้านสถานที่ควรปรับปรุงภูมิทัศน์ที่สร้างบรรยากาศให้เกิดความน่าสนใจหรืออารมณ์ร่วมจากวัสดุ แนวคิด และสีสันสอดคล้องกับมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม และเชื่อมโยงกับสถานที่ท่องเที่ยวลักษณะอื่น ๆ 3) ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว และ 4) ด้านนักสื่อความหมายหรือปราชญ์ชุมชนถือเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยวและเจ้าของแหล่งท่องเที่ยวจนเกิดประสบการณ์และความทรงจำที่ดี เช่น ร่วมพิธีกรรมในประเพณีชักพระฯ ร่วมทำธงหางไก่ ร่วมเล่นสกา เริ่มเดินป่าพร้อมรับฟังเรื่องเล่า ร่วมทำแกงใบโหระพาที่เป็นแหล่งวัตถุดิบรอบถ้ำน้ำพระเจ้าศรีธรรมโศกราช ประวัติศาสตร์จากนักสื่อความหมายชุมชนทั้งที่เป็นเยาวชนและผู้สูงอายุในเส้นทางท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกัน เป็นต้น รวมถึงความผูกพันที่นำไปสู่ความจงรักภักดีต่อแหล่งท่องเที่ยวและอาจบอกต่อไปยังผู้อื่น (เพลินทิพย์ โกเมศโสภากา, 2547) ซึ่งถือเป็นการตอบสนองจากภายในที่รวมความคิด ความรู้สึกและประสบการณ์ของอารมณ์ ความมีเหตุมีผล ลักษณะจิตวิทยาอันเป็นผลจากการสัมผัส (Entile, C. et al., 2007) และควรสอดแทรกจิตสำนึกในการอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมและส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพทุกกลุ่มอย่างเท่าเทียมและต่อเนื่องให้เกิดความชำนาญและสามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็วเพื่อสร้างความประทับใจ สอดคล้องกับ ฟองจันทร์ หลวงจันทร์ดวง และคณะ ที่ทำการศึกษาศักยภาพชุมชนต้นแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน พบว่า คนในชุมชน พนักงาน ผู้ประกอบการ และผู้เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวควรได้รับการอบรมคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและการอนุรักษ์เป็นระยะ ๆ ตามความเหมาะสม ควรสร้างโอกาสการมีส่วนร่วมให้แก่เยาวชนสตรีผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส และ 5) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกที่ควรได้รับการปรับปรุงโดยส่วนใหญ่ (ฟองจันทร์ หลวงจันทร์ดวง และคณะ, 2561) คือ ห้องน้ำ ควรใช้ประโยชน์ที่หลากหลายของศูนย์บริการนักท่องเที่ยว (ที่พักคอยนักสื่อความหมายหรือปราชญ์ชุมชน ลานการละเล่นพื้นบ้าน) อาสาสมัครตำรวจท่องเที่ยวและผู้ผ่านการอบรมเจ้าบ้านที่เตรียมหมื่นเวียนในการดูแลต้อนรับและอำนวยความสะดวกนักท่องเที่ยว และควรสร้างสรรคบริการเชิงประสบการณ์ที่มีลักษณะเฉพาะและน่าสนใจ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ศักยภาพและแนวทางการพัฒนาศักยภาพทรัพยากรมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมด้านเรื่องเล่า และตำนานรองรับการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในอำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยผลประเมินศักยภาพมากที่สุด คือ ด้านเรื่องเล่า ตำนาน ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีจุดเด่นของบุคคลสำคัญหรือความเชื่อความศรัทธาในศาสนาของท้องถิ่น ควรเล่าเรื่องและเคลื่อนย้ายไปตามจุดต่าง ๆ หรือสถานที่ต่าง ๆ ตามเนื้อหาเพื่อสร้างบรรยากาศและอารมณ์ร่วมบนความหลากหลายของเรื่องเล่าที่สอดคล้องกับประวัติศาสตร์ ความเชื่อ วิถีชีวิต ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รองลงมาได้แก่ ด้านสถานที่ มีศักยภาพในระดับปานกลาง ควรปรับปรุงภูมิทัศน์ที่สร้างบรรยากาศให้น่าสนใจและเชื่อมข้อมูลกับสถานที่อื่น ๆ และควรจัดสรรพื้นที่กิจกรรมที่หลากหลาย ด้านนักสื่อความหมายหรือปราชญ์ชุมชน มีศักยภาพในระดับน้อย ส่วนใหญ่ให้ข้อมูลโดยเยาวชน ควรเพิ่มผู้สูงอายุ และควรเข้าอบรมพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ควรส่งเสริมให้เยาวชนทำคัลิวิดิโอประชาสัมพันธ์ ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวมีศักยภาพในระดับน้อย เนื่องด้วยมีแต่การไหว้พระและนั่งฟังเรื่องเล่า ตำนาน จึงควรมี

กิจกรรมที่หลากหลาย เช่น เดินป่า นั่งรถหมอยางชมสวนผลไม้ เล่นสกา ร่วมประเพณีชักพระทางน้ำและทางบก ทำธงหางไก่ เป็นต้น และควรให้ธุรกิจนำเที่ยวร่วมทดลองเพื่อสร้างความเข้าใจและเชิญชวนนักท่องเที่ยว และด้านบริการและสิ่งอำนวยความสะดวก มีศักยภาพในระดับน้อย ซึ่งศูนย์บริการนักท่องเที่ยวควรใช้ประโยชน์ที่หลากหลาย เช่น ที่พักคอยของนักท่องเที่ยว ลานการละเล่นพื้นบ้าน สถานที่จำหน่ายสินค้าพื้นถิ่น หมุนเวียนอาสาสมัครท่องเที่ยวหรือผู้ผ่านอบรมเจ้าบ้านที่ดีมาให้บริการ และสร้างสรรค์บริการเชิงประสบการณ์มีลักษณะเฉพาะ ทั้งนี้ ข้อเสนอแนะของการวิจัย ได้แก่ 1) ด้านการนำผลการวิจัยไปใช้หรือนำไปปฏิบัติ ชุมชนท่องเที่ยวในพื้นที่อำเภอลานสกา นำข้อมูลไปใช้ในการวางแผนและพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่มาจากแขวงเวียงจันทน์ และผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว นำข้อมูลไปใช้ในการวางแผนจัดทำเส้นทางและโปรแกรมการท่องเที่ยว เพื่อนำเสนอขายต่อนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้มียารักษาโรคหรือกลุ่มวัยทำงานระดับผู้บริหารหรืออาวุโส (Active Senior) กลุ่มครอบครัว และกลุ่มชื่นชอบอาหาร (Food Lover) 2) ด้านนโยบาย องค์กรปกครองท้องถิ่นนำข้อมูลและแนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านนักท่องเที่ยวหรือประชาชนชุมชน ด้านสถานที่ และด้านบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกไปใช้ในการวางแผนงบประมาณปรับปรุงและพัฒนาการท่องเที่ยว เช่น การพัฒนานักท่องเที่ยว 2 วัย การปรับปรุงภูมิทัศน์ด้วยอัตลักษณ์เรื่องเล่า ตำนาน การจัดสถานที่จำหน่ายสินค้าพื้นถิ่น เป็นต้น สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดนครศรีธรรมราช นำข้อมูลและแนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านสถานที่ ด้านนักท่องเที่ยวหรือประชาชนชุมชน ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว และด้านบริการและสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อจัดทำงบประมาณพัฒนาและปรับปรุง เช่น การจัดทำป้ายแนะนำข้อมูลและแผนที่แสดงสถานที่เชื่อมโยง การละเล่นพื้นบ้าน เป็นต้น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานนครศรีธรรมราช นำข้อมูลและแนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านสถานที่ และด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว เพื่อใช้เป็นนโยบายส่งเสริมการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวรู้จักและกระตุ้นให้เกิดการมาเยือน เช่น ศรีทวารานสกา ประเพณีชักพระทางน้ำและทางบกหนึ่งเดียวในไทย เป็นต้น และ 3) ด้านการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการเปรียบเทียบศักยภาพทรัพยากรหรือฝั่งอุปทาน (Supply Side) และความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวหรือฝั่งอุปสงค์ (Demand Side) เพื่อให้มีข้อมูลทั้งสองด้านพร้อมหาจุดร่วมและจุดต่างในการพัฒนาปรับปรุงศักยภาพทรัพยากรเพื่อรองรับประสบการณ์การท่องเที่ยว

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของวัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาทรัพยากรมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมด้านเรื่องเล่า และตำนาน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช ในโครงการวิจัยย่อยที่ 4 “รูปแบบการท่องเที่ยวบนฐานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม: เรื่องเล่า ตำนาน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช” ในชุดโครงการวิจัย “การอนุรักษ์ ส่งเสริม และสืบสาน มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม : เรื่องเล่า ตำนานเพื่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวและการพัฒนาผลิตภัณฑ์อย่างมีส่วนร่วมในอำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช” ทุนวิจัยด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (ววน.) กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม ปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 ซึ่งสำเร็จลุล่วงด้วยดีจากความอนุเคราะห์จากผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ผู้นำชุมชน ผู้แทนจากหน่วยงานองค์กรปกครองท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนด้านการท่องเที่ยว และนักวิชาการทางการท่องเที่ยว ซึ่งคณะผู้วิจัยขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

- กรมการท่องเที่ยว. (2561). มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กรมการท่องเที่ยว. (2566). กระแสนิยมการท่องเที่ยวปี 2566-2567. เอกสารประกอบการอบรมที่พักโฮมสเตย์และการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์เพื่อคนทั้งมวล. กรุงเทพมหานคร: กรมการท่องเที่ยว.

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2565). แผนพัฒนาการท่องเที่ยวของไทยตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2566-2570). กรุงเทพมหานคร: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานนครศรีธรรมราช. (2566). แผนการตลาดการท่องเที่ยวจังหวัด นครศรีธรรมราชและจังหวัดพัทลุง พ.ศ. 2566. เรียกใช้เมื่อ 26 ตุลาคม 2566 จาก <https://thainews.prd.go.th/th/news/detail/TCATG220213220330781>
- เขมิกา อีรพงษ์. (2563). การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้วยการออกแบบประสบการณ์. ศิลปกรรมสาร, 13(1), 1 - 15.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2558). การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: ธรรมสาร.
- ประภาพร ยางประยงค์ และศศิธร สุวรรณรัตน์. (2564). การศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม: กรณีศึกษาย่านเมืองเก่า จังหวัดสงขลา. Journal of Social Sciences and Humanities Research in Asia, 27(3), 87 - 110.
- ปยุตยวีร์ ศรีรัตน์. (2564). การสร้างคุณค่าอาหารพื้นถิ่นสำหรับโปรแกรมการท่องเที่ยว อำเภอลานสกา จังหวัด นครศรีธรรมราช. วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่, 13(2) 106 - 110.
- เพลินทิพย์ โกเมศโสภณ. (2547). การวางแผนการตลาด (Marketing Planning). (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ฟองจันทร์ หลวงจันทร์ดวง และคณะ. (2561). ศักยภาพชุมชนต้นแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน. วารสารอิเล็กทรอนิกส์การเรียนรู้ทางไกลเชิงนวัตกรรม, 8(2), 52-83.
- ยุทธ ไกยวรรณ และกมลพรรณ ไกยวรรณ. (2562). ระเบียบวิธีวิจัยทางการโรงแรมและการท่องเที่ยว. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิเชียร มั่นแหล่ และคณะ. (2564). รายงานวิจัยการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์บนฐานการเรียนรู้ภูมิปัญญา อาหารพื้นถิ่นชุมชนในอำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช. นครศรีธรรมราช: สำนักงาน คณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.).
- วิทศน์ ศรีสุวรรณเกศ. (2561). แบบจำลองปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อความภักดีของการท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรมล้านนาตะวันออก. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจดุสิตบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัย เทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.
- ศูนย์วิจัยและสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน. (2565). SDG Move. เรียกใช้เมื่อ 26 ตุลาคม 2566 จาก <https://www.sdgmovement.com/intro-to-sdgs/>
- อารง สุทธาศาสน์ และวิภาส ทองสุทธิ. (2563). ปฏิบัติการวิจัยสังคมศาสตร์ มาตรฐานวิทยานิพนธ์และดุสิต นิพนธ์. กรุงเทพมหานคร: อินทภาษ.
- entile, C. et al. (2007). How to sustain the customer experience : An overview of experience components that co-create value with the customer. European management journal, 25(5), 395 - 410.
- Getz, D., & Page, S. J. (2016). Event studies : Theory, research and policy for planned events. Oxon: Routledge.
- Kim, J. H. (2018). The impact of memorable tourism experiences on loyalty behaviors: The mediating effects of destination image and satisfaction. Journal of Travel Research, 57(7), 856 - 870.
- Susan, R. et al. (2007). Online Customer Experience: A Review of the Business-to-Consumer Online Purchase Context. International Journal of Management Reviews, 13(2), 24 - 39.